

friefagskolelet.dk

Uddrag af rapporten

Unge i erhvervsuddannelserne og på arbejdsmarkedet

- **Værdier, interesser og holdninger**

Hvem vælger hvad?

Unge, der vælger EUD, ser uddannelsen som middel til at komme ud på arbejdsmarkedet og tjene penge. De har ofte positive erfaringer med fra erhvervspraktikken i folkeskolen, og en del af dem er skoletrætte og søger en mere praktisk tilgang til læring, end den de har mødt i folkeskolen.

De unges færdigheder ved afslutningen af grundskolen har ligeledes en stor selvstændig betydning for valget mellem EUD og en gymnasial uddannelse. Det gælder i særlig grad deres læsekompetencer, men også de unges læselyst og boglige selvtillid spiller en rolle for, hvilken uddannelsesvej de har valgt. Det peger i retning af, at unge med gode boglige evner og en stærk boglig selvtillid fra folkeskolen i højere grad søger mod gymnasiernes akademisk betonedede læringsformer, mens erhvervsuddannelsernes mere praktiske tilgang til læring og erhvervsrettede sigte tiltrækker unge med mindre stærke boglige færdigheder. Men med hensyn til læsefærdighederne ses dog, at en ikke ubetydelig andel af unge i de gymnasiale uddannelser og i EUD har de samme testede færdigheder.

Dem, der vælger den gymnasiale vej, er i højere grad påvirket af klassekammeraters valg og lærernes rådgivning sammenlignet med de unge, der vælger en EUD. De unges holdning til uddannelsernes opbygning varierer også, da flere af de elever, der vælger gymnasievejen, lægger vægt på en uddannelse, man selv kan sammensætte, frem for en uddannelse, der er nøje planlagt, som tilfældet er blandt mange af de unge, der går i gang med en EUD. Denne forskel hænger formodentlig sammen med, at flere af eleverne på de gymnasiale uddannelser er ressourcestærke og har gode forudsætninger for at træffe individuelle valg sammenlignet med en del af eleverne på EUD. Men EUD-eleverne involveres også i individuelle valg. Gennem realkompetence-vurderingen på grundforløbene, se fx Undervisningsministeriet (2010), skal det sikres, at alle unge kommer på grundforløb, der passer til deres forudsætninger og behov. Kompetencevurderingen er central i den enkelte elevs uddannelsesplan.

Hvem gennemfører og hvem afbryder?

Boglige færdigheder

Blandt de unge, der afbryder deres EUD, er som forventet flere med svage læsefærdigheder end blandt dem, der gennemfører. Men det er langt fra kun elever med relativt stærke forudsætninger og bestemte begrundelser, interesser og holdninger til uddannelse og arbejde, der gennemfører en erhvervsuddannelse. Også elever med mindre stærke forudsætninger gennemfører. Og der ses en række interessante forskelle mellem eleverne på forskellige indgange. Således gælder, at forholdsvis mange, der som 15-årige havde svage læsefærdigheder, gennemfører inden for: "Håndværk og teknik" (38 %), "Service/SOSU" (43 %), "Bygge og anlæg" (31 %) og "Mekanik, transport og logistik" (38 %).

Begrundelser for valg

De unge, der tillagde "Faglig interesse" stor betydning for deres uddannelsesvalg, har en mindre risiko for at falde fra. Og det gælder i særlig høj grad blandt unge på indgangene "Håndværk og teknik", "Mekanik, transport og logistik", "Teknologi og kommunikation", "Jord til bord" samt "Service/SOSU". Blandt unge på den merkantile indgang har faglige interesser en langt mindre betydning.

Erhvervspraktik i grundskolen ser ud til at spille en positiv rolle for elevernes chance for at gennemføre. Halvdelen af dem, der gennemfører, og dermed væsentligt flere end blandt dem, der afbryder, siger således, at positive erfaringer fra erhvervspraktik har haft betydning for deres valg. Særlig tydelig er denne tendens blandt unge på indgangene "Jord til bord", "Bygge og anlæg" samt "Håndværk og teknik".

Interesser i forhold til fremtidigt arbejde

Mange afbrydere har således stor faglig interesse inden for de teknisk-håndværksmæssige fag, som deres uddannelse retter sig mod. Det ser ud til, at de unges værdier, interesser og holdninger matcher de job, uddannelserne retter sig imod. Samme billede, men mindre markant, tegner sig, når vi ser på betydningen af at få et praktisk/fysisk arbejde.

Interessen for omsorgsarbejde gælder (tilsvarende) for eleverne inden for "Service/SOSU"

Viden om og holdning til uddannelse

Det ser ud til, at afbryderne ikke havde et godt overblik over relevante uddannelsesmuligheder, da de traf deres uddannelsesvalg, sammenlignet med dem, der gennemfører.

Samtidig er det kun knap halvdelen af alle unge, der indgår i undersøgelsen, der ved grundskolens afslutning havde en idé om, hvilket arbejde de ville have som 30-årige.

Måske kunne en praksisnær uddannelses- og erhvervsvejledning med fokus på job- og karrieremuligheder bidrage til at mindske dette problem.

Hos langt de fleste unge er der en udbredt holdning til, at uddannelse kan betale sig rent økonomisk, og at uddannelse øger chancen for at få et arbejde.

Overvejelser om afbrydelse og elevernes vurdering af EUD

Ca. 42 % af de elever, der indgår i denne undersøgelse, og som har påbegyndt en EUD, har på et eller andet tidspunkt afbrudt eller overvejet at afbryde deres uddannelse.

Forholdsvis mange af eleverne inden for "Håndværk og teknik" og inden for "Teknologi og kommunikation" begrundet det med, at der var for lidt praktisk indhold i uddannelsen. Dernæst angiver eleverne, at problemer med at finde en praktikplads spiller en rolle særlig inden for "Teknologi og kommunikation". For en del elever, i høj grad inden for den merkantile indgang og "Service/SOSU", ser private problemer ud til at have stor betydning for at afbryde.

Hvem vælger om?

Begrundelser for valg, interesser og holdninger viser sig ikke at spille nogen nævneværdig rolle for, om de unge foretager omvalg af EUD – her alene undersøgt med hensyn til ét omvalg.

En antagelse kunne her være, at en del unge ikke var kommet på rette hylde i udgangspunktet og derfor gennem et enkelt omvalg ville øge chancen for at gennemføre.

Mange omvalg, som denne undersøgelse ikke giver mulighed for at se nærmere på, kunne omvendt være udtryk for, at den unge generelt har svage forudsætninger for at gennemføre en uddannelse.

Konklusionen er, at de unges risiko for at afbryde øges med ca. 10 procentpoint, hvis de har foretaget et omvalg.

Beskæftigelse efter afsluttet uddannelse

Erhvervsuddannelserne har som hovedformål at sikre, at efterspørgslen efter faglærte kan imødekommes. De enkelte erhvervsuddannelser sigter i deres udgangspunkt mod bestemte typer af jobfunktioner og erhverv – nogle bredere end andre.

Perspektivering

I det følgende perspektiveres undersøgelsens hovedresultater.

En praktisk tilgang til læring

Op mod hver tredje af dem, der gennemfører en EUD, er unge som ved folkeskolens afslutning havde svage læsefærdigheder. Det kan tænkes at hænge sammen med, at det læringsmiljø, de unge møder på erhvervsuddannelserne, er præget af en mere praktisk håndværksmæssig tilgang til læring sammenlignet med det, de fleste unge har mødt i grundskolen. Der er således en gruppe af praktisk orienterede unge i folkeskolen, som har interesse i en fremtid inden for de teknisk-håndværksmæssige fag, men som ikke interesserer sig for eller har svært ved de boglige og akademiske fag (Laursen 2010). Læringsmiljøet på erhvervsskolen kan skabe grundlag for oplevelser af at kunne mestre opgaver og dermed for lysten til at dygtiggøre sig. De skoletrætte drenge og piger oplever formodentlig, at de har evner og potentialer, som grundskolen ikke gav dem mulighed for at udfolde. Dette peger på vigtigheden af, at erhvervsskolerne fortsætter deres arbejde med at udvikle grundforløbspakker, målrettet de unges forudsætninger for læring med udgangspunkt i den indledende kompetencevurdering på grundforløbet. Og dernæst på, at der sættes fokus på de unges læringspotentialer – ikke først og fremmest på deres opnåede karakterer i folkeskolen – når deres muligheder i EUD skal vurderes.

Niveaudeling og overgang til videre uddannelse

En gruppe af unge, der går i gang med en EUD, ligner med hensyn til social baggrund, boglige kompetencer (testede færdigheder), holdninger, interesser og værdier dem, der starter på en gymnasial uddannelse. Og på nogle uddannelser er det over hver fjerdede, der har afbrudt eller overvejet at gøre det, fordi de ikke syntes de lærte nok/udviklede sig nok. Der er således behov for at udfordre alle elever, bl.a. gennem differentiering af undervisningen og niveaudeling og ved at skabe bedre muligheder for overgang fra EUD til videre uddannelse først og fremmest til korte videregående uddannelser. Erhvervsskolernes tiltag med at udvikle tilbud, der tilgodeser ønsker og behov i den uddannelsesstærke målgruppe og blandt elever med ønske om videre uddannelse, må derfor anses for central. Og de formelle rammer for sådanne tiltag er i dag vide. EUD vil formodentlig på den måde, også kunne opnå større prestige og tiltrække elever, som i dag ikke søger EUD, men i første række vælger gymnasiet.

Uddannelsesparathed

På nogle uddannelser udtrykker op mod en tredjedel af de unge, at de har afbrudt eller overvejet at afbryde uddannelsen på grund af personlige problemer. Nogle kan have både svage personlige, sociale og faglige kompetencer, hvilket øger risikoen for at falde fra. En del må således vurderes ikke i tilstrækkelig grad at være uddannelsesparate ved start på EUD. For dem er der behov for tilbud, der med udgangspunkt i en vurdering af deres personlige, sociale og faglige færdigheder kan styrke deres kompetencer inden start på EUD. Sådanne tilbud kan fx tilvejebringes gennem samarbejde mellem folkeskoler, produktionsskoler, ungdoms-skoler og erhvervsskoler, ligesom inddragelsen af de kommunale forvaltninger kan være afgørende.

EUD-unge motiveres gennem job- og karrierespørgsmålet

Hele 57 % af de unge, der startede på en erhvervsfaglig uddannelse, havde ikke ved folkeskolens afslutning et konkret job som perspektiv for valg af ungdomsuddannelse. Samtidig viser det sig, at de unges interesser i forhold til arbejdslivet fremmer deres chance for at gennemføre en EUD. Der er derfor behov for, at de unge, inden de starter på en given EUD, så vidt muligt har indsigt i og forståelse for de jobmuligheder, uddannelsen giver, bl.a. gennem en vejledning med fokus på job- og karrieremuligheder frem for på uddannelse. Erhvervspraktik og lignende muligheder for at møde "den virkelige verden" samt et tættere samarbejde mellem folkeskolen og erhvervsskolerne må antages at være skridt i den rigtige retning. Og så

er der dernæst behov for, at de fortsat uafklarede ved start på EUD kan tilbydes grundforløb, der i højere grad end tilfældet er i dag, giver dem mulighed for gennem en kortere eller længerevarende proces at afklare deres forudsætninger for og ønsker til job og uddannelse. Spørgsmålet er således, om der er behov for at udvikle afklarende grundforløb for de unge, der trods målrettet vejledning har svært ved at træffe et valg. Og i givet fald, hvordan disse forløb kunne være kompetencegivende.

Erhvervsfaglige interesser som drivkraft

Forholdsvis mange af dem, der afbryder på de tekniske og håndværksmæssige uddannelser, udtrykker trods bruddet stor interesse for et arbejdsliv, som den valgte uddannelse retter sig imod. De frafaldnes værdier, interesser og holdninger matcher de job, uddannelserne retter sig imod. Den erhvervsfaglige interesse er således intakt hos mange af de unge, som falder fra. Spørgsmålet er derfor, hvordan tiltag i undervisningsmiljøet og i undervisningsformerne, herunder gennem samarbejde med virksomhederne, ville kunne udnytte denne interesse som drivkraft til at motivere de unge til at gennemføre deres uddannelse. Og så peger det på – som også mange af de unge selv fremhæver – at manglen på praktikpladser er en afgørende grund til frafaldet blandt teknisk og håndværksmæssigt motiverede unge, der ser sig selv i job, som den valgte uddannelse retter sig mod.